

Један фрагмент из живота куртизана

За XV и XVI век италијанске културне историје важи у пуном смислу оно што је било речено о писцу тога доба Пиетру Аретину; да је истовремено и divino и infame. Културна историја та два столећа у Италији то је у фигури речено, једно стидно и покварено позајеши а испред њега инспирације и творевине највишег реда. Указаше се молње и сложене даровитости, а радио се са енергијама којима нема равних у историји. Маштало се и стварало за љубав свему: светили, Богу, цркви, науци, уметности, политичком злочину, грађанским бојевима и интригама куртизанама. Нешто памено је брисало границе контрастима, законима, обичајима. Све се смело и могло, и све се радило. Морал се није много респектовао, али се имало неко радовање и одувећење за лепо и отмено. Естетика Италије онога доба највиша је естетика. Светски дух у Италији онога доба имао је контуре које се вине нису пеновиле. Све је постојало у највећим мерама, пороци и врднице. А међу пороцима све само че вулгарност. Потпун човек онога доба могао је бити врло шарено комбинован, кога је бити чак и неваљалац у неком смислу, само није могао бити вулгаран. Естетика је била ~~затражена~~ опште добро и општи талент. Злочин, интрига, слуд, имали су своје граније. Свака зградица је имала нешто од палаца, сваки семинарист нешто ~~ко~~ од реверендисима господина. За најцрнама пацама осудаше портрети дубоке замишљености и узвишених енергија, а најсветије мадоне у сликарству и вајарству имале су земаљску историју пуну граније.

То време се не да приказати у анализи, само у синтези. Тако се живело: блиско, са струјањем једно у друге свих идеја, талената, отрова. Сви елементи су били сваугде. С једне стране обнављање култа породице, с друге пун мањ куртизана. Овамо се гута Аретинова распуштена пала, овамо је омиљена лектира дело Л. В. Абертија: Камле породичне, у којима се камироно претресају домаћа економија и породичне врлине. Додуме у необично граничним дијалозима и у дланом језику. Никола Анђело, с једне стране пише елегичне сонете Виторији Колони, а с друге стране стихове и епиграфе намесиене куртизанама, ~~најчешће~~ чак ^{чак} куртизанама Фаустини и Манчини. Одовуд, изједначење у правима музкиња и женскиња и хабав брак са извивама за ненерства, а одонуд херојске и стојачне матере и домаћице крај најразвратнијих мужева. Овамо, слободна љубав, овамо Ђулија Гонзага и Виторија Колона прелазе после несрћних љубави у најчистије платонство и умјеру скоро као светице. На једној страни

се гуми у разварату и пропада даровити и учени кардинал Ђовин, на дргојstra-
ни иду у калуђарице две лепе и слављене куртизане. Чувена рађајелова Donna
velata можда је пекарска цура /*fornarina*/, а можда је и ~~буквена~~ ^{буквена} беатриче
из Фераре, свеједно. Куртизане су изјединачаване са женама најправилнијег
живота, величане понекад као елита друштва, сахрањивање на угледним местима;
а с друге стране, гоњене из предграђа у предграђе, и кињене и мучене.
Како каже на једном месту новелист Бандело, стајући на страни куртизана: "А
ако нам се што не санди на њима, одмах се машамо умета ножа и отрова."

Шта је, углавном, избацило на површину свет курти-
зана онога доба? Родоканаки у делу Куртизане и буфони, тумачи куртизане као
једну од последица векиког артистичког и литерарног покрета онога ~~ра-
финованим~~ ^{Бранислава} аудија тадашње епохе требала је жена која инспирисана, која разуме
духовни напор и цени га. Интелигентулци и уметници тражили су егзистацију,
волели жену — као и у уметности депоту-овијену тајном. С друге стране је
~~Бранислава~~ ^{Бранислава} куртизана допријела ^{Бранислава} куртизана сама, као жена која по природи
воли неодговарност, забринутост хумкуса. С ^{Бранислава} поклојем требала је да иде
~~Бранислава~~ бесправност, и тобоже је и иша. Аци музикац онога доба, мајстор друштвено-
сти, психолог естетике и љубави, знао је куртизани осигурати ^{Бранислава} права, и
сасвим особиту независност. Мало помало, живот куртизана постао је арста ца-
ревања. Слободне од сексуалне тираније, ~~жене~~ лепе и образоване, забављене
скоро искључиво науком и уметношћу, цељене и тражене, некако тајанствене, још
и у вечитој драми склоне скучаја, судбине и освајања — куртизане су се осе-
ћале и биле сила, вршиле огроман утицај на људе, на њихов рад. ^{Бранислава} То је спет и
њих уздизало и инспирисало. У своје и мушки страсти су уносиле рафинерију,
варирале су живот постајајуће проналазачице и чак учитељице лепих манира и
пријатне конверсације. Наравно да је испод свега тога, испод свег духа и
раскоши стојала и опасна игра двају половова, и вечити сукоби са друштвом и са
властима. У ^{Бранислава} писму беатриче из Фераре једном племићу читамо: "Њихов живот је
на крају крајева ипак самљења достојан". Тачно је и то, као што је тачно би-
до и оно о завидном животу њихову. Гављале су полне болести. Фешавало се да
дете начини компликацију. На питање ко је отац њеноме детету, једна куртиза-
на је у песку напарала почетна слова познатих речи: Сенат и римски народ. На
гробу Империја, једне од најлепших и најсјајнијих куртизана Рима стоји, пре-
ма тексту Бранислава / Галантне жене /, следећи заместа дирњив напис: "Путниче,
који си ме толико газио, не гази ме више".

Између две крајности — величава с једне, и понижава и жи-
госаности с друге стране — држала се једна лукава, лукава и интелигентна раз-
нотека. Нако кад, тактика куртизана је била да трпе, да се опире, да подва-
љују и изигравају, да побеђују, па и да тиманишу. Толико су биле уше у же-
вот, у свачији живот, да није било начина да се искорене. Поучна је и забавна
историја борби против куртизана. Подлегали су у тој борби најстројнији и нај-
аскетскије папе, Павле II, Пије V, Сикст V; нису успевали да куртизане укре-
памо а камо ли да их раселе. Наравно да у хронику те борбе улазе и многа
угледна итало-француска имена, па често и имена целих градова. Треба се мало се-
тићи личности папа ~~који су~~ који су покушали строге мере против куртизана. Сикст
V је онај учци и лукави прелат који је до избора свога за папу целе умислу
цркву обешавао о свом карактеру, а по избору, још у самој изборној капели, ~~спаси~~
треснуо свој ~~карактер~~ стап, и исправио се у оној сили с којом је после владао.
А Пије V је онај папа који је ~~спаси~~ бацио анатому на енглесму краљицу
Јелисавету, који је због протестантског претње Максимилијану ~~спаси~~ свргнутем с пре-
стола, који је жељеним људма братије зализти у гостионице, а калуђерицама
забрињено државе на које животиње мушки продаје који је кадао буду против ми-
раза и свадбених ~~спаси~~ поклона. Али, према куртизанама су ти силиници остајали
вичне пута уласно немојни, па чак и смешни. Наређење да се куртизане имају про-
терати из неког отменог или званичног дела Рима, сарвано се тиме ~~спаси~~ би се
оне преселиле у још отменији и званичнији део града. Када је, после једног
насиљног расељавања ван Рима, папа хтео знати резултат, и наредио попис курти-
зана у Риму, јављено му је да их је остало још 8000. Рајајени папи ~~спаси~~ наређују
нове мере и нов попис; показало се тада да их је не 8000, него 10,000. Против
једног папског јединства, којим се осуђивао луксуз и мода куртизана, дигли
~~пјевачи~~ грађани и не само трговци. Тражили су да куртизане бар до краја из-
несу елегаџију коју већ имају, и јединствен је био одложен "до краја сезоне". Па-
па Пије V, опет због чеке наређење те арсте, доживео је узбуну целог Рима, уда-
рење звона, узбуну мушких корпорација, протесте поседника кућа и трговца и
наредба је била посучена. Исти папа дао је за време Великог поста све позна-
тије куртизане Рима затворити у стари манастир ван града. Тај велики посту-
ник сам је собом донео казну. Чако се могу некодико стотина хришћанских дука-
глађу мучити! ~~Хришћански чланови~~ Сам свети отац је дакле
у сам свети пост из свога цела хранио ~~било~~ стотина јавних жена.

Куртизана је било некодико пута у историји, ујазним

Формама и под разним именима. Корнел је у време св. Павла имао преко 1000 куртизана, које се училе у храму богине Венере. Код Хиндуса, занимљиво је, само су бајадере имале право на боју културу. То је важило за хетере у Атини, па је тако било и са куртизанама у Италији. Италијанска епоха куртизана, најпозната, надмаша и бројно и културно и социјално све остале. Јаких колонија је било у Венецији, Фиренци, Риму, али Рим је дакако односно најбољи и најгори рекорд. Нене од гласовитих римских куртизана јесу: већ споменута империја / јавља се у једној драми Ренана /, која је царски живела, али своју дечу заступавала строго грађанско начином; затим, Тилија д'Арагона, никада лепа, али ~~особитог духа, песникиња;~~ Енрико Челани издао је ~~књигу песама~~
~~Julia d'Aragona;~~ ~~и~~ је један хроничар XVI века забележио: "Не ма оаде ниједна жена којја је равна, чак ни војвоткиња од Плескаре", то јест, Витирија Колона; затим, Вероника Гамбара, такође песникиња, коју је Пјетро Аретино, ка свој начин, крстиса именом *meretrice laureata*. Сем Италијанима, било је међу куртизанама римским, француским и Енглеским; ове последње су биле врло тражене. Било је и Шпанкиња, али вели број њих стоји је на врло рђаву гласу. Дезант и Исток нису нарочито наглашени ни по списковима, ни по дневничним писмима и тестаментима.

Postoje zbirka pisma kurtizana XVI veka, Z. A. Ferrai:
Lettore di artigiane del secolo XVI; постоји анонимна брошура с тој називом, са додатком неких писама из приватног поседа; постоји, по разним библиотекама, архивима и музејима велика количина непроучених дневника и писама куртизана у оригиналним рукописима. Сви ти споменици истичу врло много бахног и наинтересантног, тако да читалац мало и посумња у оправданост гласа о интелигенцији и духовитости куртизана, нарочито о култури и чак учености њиховој. Али профије и то, мора се претпоставити да се куртизане због јавног друштвеног положаја можда старале да што мање пишу и потписују. Садржина писама је већином "женска": састанци, ручници, апгдоте, сплетке, тоалета, економске тзвавице, мало политике, и много преклапања локних сентименталних уображеных или размажених жене. Оаде онде се спомињу дече, узек одрасла, као да их нико није носио и рођао. Долази понекад до израза ~~и~~ интерес за уметност и замјешав суд. Има трагова мудрости у разигнацији. Има и смрти, али тако као да је неко отпутовао на друго време, а пријатељи се скупили да за њим распреме вазар.

Z Једном писму, очигледно писму једне куртизане другој, али писаном добром уједначеним рукописом, саопштава се извјештај

засставити не понојне другарице: мала количина рубља, врло мала, једна прва сомотска халјина, кревет, две стонице, огледало, три аграфе, којево перо, чинилац вео, маест книга. Не може се каже су книге, али се може да сусве са потписом Ђегове Еминенције, а Еминенција такође није поближе означена. У другом писму се говори о великом ~~устима~~ Тулије д'Арагоне, и одмах затим без прелаза, о посланику Францу Сфорци у Риму, коме је Тулија "десна и лева рука" у пословима и у писању писама. У трећем, које се почине и завршује патетичним узвиком Antra Romu, има галантан ~~посланик~~ детаљ: како "кардинал цепници сувију извлачи из миризних груди младе ћулинете". На једном од тих писама можимо се мало дуже задржати. Писано је мушкарцу који вероватно са ви, врло је лугачко, неизвеждана рукописа, простог или једног ~~односно~~ стила са топлином душе, и са једним забавним тоном који је можда мало необичан за тадашњи менталитет Рима уопште. Писмо је писано 1529-е, пред Ускре. Почетак је укоко оцепљен, и наслов се не види. Потпис је Elena A.

Уедан одломак тога писма гласи: "...а нико не зна,
ви понајмање, како је текак мој живот, што деца имају велике потребе, ја би-
ка научена да не бројим новац, а сад имам врло мали приход, и ово оно про-
дајем. Још сам и болешњива, и увек сам расејана и све на свету заборављам,
и најпречу дужност понекад, што је вазда од од брига јер старом никам,
је и то да никам. И зато ми и ви оправдите за све, што ћете знати и учинити
по своме благородном срцу ...исте сад једини моја утеша јер се ни вогу не
волим молити откад сам скоро заборавила веру и материм језик... и јер ме
сви презире и грде, и не знати шта још, због последње моје одлуке. Отац мага
сина, зато што је мован, мислим да ће ми се осметити; и његова сестра је зла
и неће да ме разуме, и може да сам неблагодарна према таквом човеку, и да сам
дрска према граду у којем већ петнаест година живим и најбољи хлебац једем.
И брат његов ме гриди, и још и пријатели, и све је то незаслужено.. јер њима
живот мага сина не може бити на срцу, и мене нико право не разуме. Данас сам
добила два руџна писма и викајуши ми под прозорам... решите ми, зато коприва
коприву не жежем, а човек човеку о глави ради"... После још неких ставова, пред
крај писма видимо јасно, или јасније, о чему се ради. "Саржено је сад све, јуче
сам се растала од мага Јединог сина, а шта сам претрпећа, да ли можете себи прет-
ставити. Не знати право ни с ким сам га послала, виши мање коме... али капетан
може да су им браћа живи а мајка то не може, то не зна; ако је жива мора бити

век много стара, и сигурно и сада тужна и несретна због мене.. Све је видим исту у старој кеци, и увек ради, а шта је ради, питаћете. Оно што ја никад не ради, и не зиша да ради, срамота ме је због тога... Нас десеторо је било у кући, и за десеторо је месила хлеб, свако јутро чим зора сване. Све су јој руке иструнуде у тесту.. А ја сам била хепа, и нисам хтеша да ради, и да месим, и живела сам истину је лако и добро, али то сад је дошло, сад чујам срце из груди и пљањем сина на онај црни хлеб у моме заинчаву..."

Готов роман из живота једне куртизане.

И како сложен! Читалац почне да тражи очима четврти стотине година дакле, ту Елену Р. Ко је то? Како је и зашто је почело онако како у песми Бихтаф пева Ада Негри:

Имала је тенке косе и јако бледо месо.
Са косама тако тенким, са месом тако бледим,
Како је могла радити!
Лакше јој је било продавати уста...

И одакле је та жена дошла у Рим, кад ето, преко трагедије врана једног сина у стари заинчав и на црни хлеб. У ком крају је она мајка и месила хлеб док јој руке не струнуде у тесту! На директан траг те Елени нико нише ~~никад~~ никаде напоми. Пописујмо је и заборавимо. Кад, за време окупације у Јужној Србији једнога дакле дође нам до слуха овакво питање и онакав одговор: —А втали ради удата ћерка? —Ита ради! Има пе- ^{меси, меси,} вес десу, мучи се јади, пере, кува, није, и меси — хлеб, ^{се}стоји гу руке ка две крпе.* Ова стара Србијанка ли- ^{се}врати у сећање: да још једаред чуји тако сазрешну и тако необичну фигуру сељачког света. Једно сећање потера друго, треће, четврто. У дезу ј. Бурхарта Култура ренесанса има наједном месту текст: "Међу римским куртизанама XVI века изгледа да се јавио нов елемент, склавенска или грчка жене." Ко зна да ли испред наших очију мису пропли податак о једном нашем животу. Живот један, за историју потпуно неважак, жена једна, која није можда заслужила успомену. Али силуета карактера се и нехотице нашеће интересује више субјекту и него објективно, али интересује. Ко зна где међу нашем има трага од оне мајке ~~и~~ која није мислила бити мајка куртизане; трага од римске куртизане и њеног сина. Можда је била Грчка, мозда Бугарка, мозда ко зна ^{да} са пареног Балкана, мозда и Српкиња. Можда ... али свеједно, не, не свеједно. Овај симбол мајке са иструнудим рукама у наћвама, то је наш симбол и наша реч!.. Дајосмо данце, сме ли се рећи, дајосмо ~~и~~ једаред и једну куртизану запади, али не изгубисмо ни тада потпуно свој сој и опредељење.

*Personal vs. Roberts
personas*